

3. Dudka T. (2014) "Pedagogical potential of educational tourism", Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Ser. : Filosofiia, pedahohika, psykholohiia. Vyp. 33. pp. 81-87.
4. Zoryn Y. V. (2005) "Vocational education and careers in tourism: a textbook for high schools", Zoryn Y. V. – M. : SPrt, pp.525
5. Элконин В. Д. (1995) "Introduction to developmental psychology" М. : SPb, p. 296
6. Kovbasiuk Yu.V. (2011) "The system of public administration of the Austrian Republic: experience for Ukraine", Yu. V. Kovbasiuk, S. V. Zahorodniuk, P. I. Krainik; za zah.red. Yu. V. Kovbasiuka. – K. : NADU, pp.56.
7. Patiichuk V.O. (2011) "Country study of the problems and prospects of tourism development in Austria", V.O. Patiichuk, F.A. Tarasiuk, Nauk visn.Volyn.nats. un-tu im.Lesi Ukrainky. Ser. : Neohr.nauky, № 9. – pp.162–170.
8. Smyrnov I. H.(2006) "Tourist financial flows and management models in the international tourism business" I. H. Smyrnov, Neohrafiia i suchasnist : zb. nauk. pr. Kyiv. nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova. – K., Vyp. 5 (15), pp. 105–118.

УДК 796.35–053.9

Анна Гакман

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТРУКТУРІ ДОЗВІЛЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Найпоширенішими недоліками в обслуговуванні дозвілля осіб похилого віку є: недостатня підготовка особистості до старості, неповне використання потенціалу людини похилого віку, порушення принципу диференційованого підходу, невідповідність архітектурних форм клубу його функціям, кадрова проблема. Саме рекреаційно-оздоровча діяльність має слугувати для усунення даних проблем та кращої соціалізації, зміцнення здоров'я, продовження активної життєдіяльності осіб даної категорії. Мета дослідження полягає у визначенні основних проблем організації рекреаційно-оздоровчої діяльності осіб похилого віку в структурі дозвілля. Отримані результати та висновки: Для успішної організації, слід дотримуватися сутності, основних принципів рекреаційно-оздоровчої діяльності для осіб похилого віку, опираючись на чинники діяльності під час дозвілля.

Ключові слова: рекреаційно-оздоровча діяльність, дозвілля, похилий вік.

The most common disadvantages in leisure services for the elderly are: insufficient preparation of the person for old age, incomplete use of the elderly people's potential, violation of the principle of a differentiated approach, mismatch of the architectural forms of the club to its functions, staffing problem. It is recreation and health activities that should serve to eliminate these problems and improve socialization, health promotion, and prolong the active life of people of this category. The purpose of the study is to identify the main problems of the organization of recreational and health activities of the elderly in the structure of leisure time. The obtained results and conclusions: For the successful organization, one should adhere to the essence, the basic principles of recreational and health activities for the elderly, based on the factors of leisure activities.

Keywords: recreational and health activity, leisure, elderly age.

Постановка проблеми й аналіз останніх результатів досліджень. Конструктивний аналіз зарубіжного досвіду організації дозвілля для осіб похилого віку, оцінка його позитивних і негативних моментів, специфічних та істотних рис диктуються потребами сучасної соціокультурної ситуації в нашій державі.

На організацію обслуговування людей похилого віку під час проведення ними дозвілля впливають такі чинники:

- помітне зростання кількості людей цієї вікової категорії, викликане демографічною революцією, що охопила спочатку Францію та Фінляндію, а в другій половині ХХ століття – й інші країни світу, спричинивши демографічне старіння населення внаслідок зниження показників смертності, рівня народжуваності та подовження життя людини [1, 6];

- ціннісне ставлення суспільства до людей похилого віку, визнання за ними певних заслуг, життєвого, соціального й духовного досвіду, що істотно впливає на соціальні стосунки в суспільстві [9, 11];

- зміна ринку праці, що впливає на сприйняття населенням трудової діяльності як такої, загострює питання вікових меж виходу на пенсію, вимагає нових методик вирішення проблеми безробіття та перекваліфікації осіб похилого віку [5, 12].

Актуальною формою роботи в структурі дозвілля є рекреаційно-оздоровча діяльність для осіб похилого віку. Значна кількість теоретиків і практиків схиляється до думки, що вирішенню даної проблеми сприяє відновленню функцій організму після професійної праці, оптимізує стан здоров'я, сприяє інтеграції людей у соціальну спільність, засвоєнню соціального досвіду, культурних цінностей, адаптації до соціуму, самовизначення в соціумі, формує емоційний стан, що виникає під впливом відчуття свободи, радості і внутрішнього задоволення, звільнення від напруги, стресу. Формує позитивну реакцію, від сприймання краси свого тіла, довкілля, можливості його ширшого пізнання, сприяє фізичному, інтелектуальному, моральному, творчому, розвитку особистості.

Проблема дослідження рекреаційно-оздоровчої діяльності осіб зрілого віку в проведенні дозвілля залишається актуальною, так як, по-перше, немає державного підходу до організаційних моментів, наявність соціальних програм заохочуючи дану вікову групу до активної старості; по-друге, не існує спеціальної підготовки кадрів для роботи із даною ланкою суспільства у рекреаційно-оздоровчій сфері; по-третє, недостатня підготовка особистості до старості, що сприяє неповного використання потенціалу людини похилого віку.

Дозвілля, як і будь-яке інше багатозначне міждисциплінарне наукове поняття, по-різному інтерпретуються в дослідженнях різних авторів [2, 4, 7, 9]. У ряді досліджень поняття "рекреаційно-оздоровча діяльність", по суті, збігається з термінами, що характеризують рухову активність як спеціально-організовану діяльність [2], задоволення певної потреби фізичної активності [9], підтримання рівня здоров'я [3], соціалізації особистості [7], проведення вільного часу [12], забезпечення якості життя [1] та уповільнення старіння організму [5]. Проте, під час нашого дослідження не виявлено основної проблематики в організації рекреаційно-оздоровчої діяльності у структурі дозвілля осіб похилого віку.

Мета дослідження – визначити основні проблеми організації рекреаційно-оздоровчої діяльності осіб похилого віку під час проведення дозвілля.

Методи дослідження. Вивчення та аналіз науково-методичної літератури, індукції та дедукції, порівняння та узагальнення.

Результати досліджень та їхнє обговорення. На думку ряду науковців [8, 10], у суспільстві ще повністю не подолано негативні стереотипи у ставленні до осіб похилого віку, що виявляється у байдужості та відвертому негативізмі молоді до осіб похилого віку. Сучасна мережа рекреаційно-оздоровчих послуг не завжди відповідає потребам зазначеної категорії населення. Найпоширенішими недоліками є:

- недостатня підготовка особистості до старості (на мікро- та макрорівні);
- неповне використання потенціалу людини похилого віку;
- порушення принципу диференційованого підходу, внаслідок чого рекреаційні заходи плануються для однорідних груп населення;
- невідповідність архітектурних форм закладу з організації дозвілля його функціям, що заважає досягти максимальної культурної активності відвідувачів.

Нагального вирішення вимагає і проблема персоналу: недостатній досвід роботи закладів з особами похилого віку та інвалідами, відсутність знань специфіки обслуговування цієї категорії населення, недостатня поінформованість, що спричиняє обмеження оздоровчих функцій та послуг, почуття невпевненості персоналу у своїх діях. Водночас підтримка рекреаційно-оздоровчих програм, соціальних і культурницьких акцій, спрямованих на залучення осіб "золотої пори" до здорового способу життя, має тенден-

цію до зростання. Серйозного значення у проведенні та організації рекреаційно-оздоровчої діяльності надається стимулюванню участі літніх людей у спільній рекреації, що залежить від багатьох чинників, зокрема, від відповідності програм і послуг фізичному стану здоров'я людини, від можливості замовити й отримати інформацію особам із комунікативними ускладненнями (порушеннями слуху, зору, мови); від можливості використовувати в програмах міжнародного символу фізичної доступності (що підтверджує бажання залучити до акції людину-інваліда); від включення до матеріалів програм повідомлень про готовність агентства надати послуги всім громадянам, у тому числі й особам літнього віку та інвалідам.

Варто підкреслити, що, на думку багатьох науковців [2, 6, 12], організувати рекреаційно-оздоровчу діяльність для осіб похилого віку необхідно за такими стратегічно важливими напрямками:

- систематичне вивчення інтересів і потреб людини похилого віку та організація рекреаційно-оздоровчих послуг відповідно до запитів особистості;
- безпосередня робота з ініціативними групами та представниками громади, яку обслуговує заклад з організації дозвілля;
- координація та співпраця спортивно-оздоровчих та рекреаційних закладів з іншими суб'єктами суспільного життя (політичними, релігійними, приватними, добровільними організаціями, освітніми й культурно-мистецькими установами);
- налагодження зв'язків із засобами масової інформації.

Дотримання такої послідовності у організації рекреаційно-оздоровчої діяльності клубів для людей похилого віку істотно підвищить її ефективність, допоможе конструювати соціально значущі контакти, професійно оцінювати соціальну ситуацію громади, виявляти загальнокультурну мобільність. Безперечною перевагою таких закладів є можливість розробляти індивідуальні культурні програми для проведення дозвілля, залучати різноманітні форми і методи клубної роботи відповідно до потреб кожної людини похилого віку в безпосередньому контакті з нею і на найдоступнішому для неї рівні.

Зарубіжні вчені вважають, що головними складовими в успішній організації рекреаційно-оздоровчої діяльності для осіб похилого віку в рамках дозвілля мають бути [1, 5, 10]:

- види діяльності під час дозвілля, що орієнтуються на творчу активність особистості (танцювальні вечори, виступи аматорських колективів, концерти за участю самодіяльних ансамблів та хорових колективів);
- спортивна і оздоровча діяльність (гра з м'ячем, туризм, катання на човнах, національні ігри, плавання) для зміцнення здоров'я, протистояння старінню організму, підтримання належної фізичної форми;
- створення "хобі-груп" на основі спільних інтересів, любительських і клубних об'єднань за інтересами, що урізноманітнюють палітру культурної діяльності людини;
- задоволення потреби в людському спілкуванні (дискусії, бесіди, прогулянки, які позитивно впливають на загальний стан здоров'я, життєвий тонус, психіку людини похилого віку).

Отже, основними принципами рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами похилого віку є: дотримання прав та свобод людини, забезпечення рівних можливостей у отриманні послуг під час дозвілля, доступність спортивно-оздоровчих та рекреаційних закладів для осіб похилого віку та врахування потреб цієї категорії населення, регулярність та систематичність організації рекреаційно-оздоровчої діяльності, диференційований підхід в обслуговуванні під час дозвілля.

Організація рекреаційно-оздоровчої діяльності осіб похилого віку у зарубіжних країнах характеризується як загальними так і специфічними ознаками, що пояснюється

традиціями та звичаями кожного народу, історією конкретної країни, її науково-технічним розвитком, проблемами соціально-культурної сфери на сучасному етапі [10]. Отже, вдала організація рекреаційно-оздоровчої діяльності полягає у її сутності (рис. 1).

- збереження та накопичення практичного досвіду, набутого літніми людьми.
- функціонування закладів, що сприяють задоволенню потреб людини похилого віку як особливої соціальної групи населення, створюють умови для подальшого розвитку та підтримки особистісних можливостей
- розвиток нетрадиційних форм зайнятості
- можливість підвищення якості освіти та професійного удосконалення відповідно до концепції неперервної освіти
- створення інфраструктури дозвілля з метою надання рекреаційно-оздоровчих послуг з урахуванням потреб та можливостей осіб похилого віку

Рис. 1. Сутність рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами похилого віку.

Для визначення оптимальної організації рекреаційно-оздоровчої діяльності доцільно використовувати напрацювання педагогіки, зокрема, будуть корисні критерії виявлення технологічності [2]: критерій результативності, спрямований на впровадження найбільш продуктивної технології, яка забезпечує високу зацікавленість у діяльності літніх, у нормалізації їх психічного і фізичного здоров'я; критерій оптимальності, що передбачає максимальну ефективність при найменших фізичних, розумових і тимчасових витратах з боку людей похилого віку; критерій мотиваційної значимості технології, тобто створення умов, за яких підвищувалося б бажання діяти, брати участь у проведених заходах, в організаційних справах; критерій керованої технології, що допускає здійснення діагностики настрою, стану здоров'я, схильності літніх до різного роду рекреаційно-оздоровчої діяльності; критерій системності технології, тобто системне використання тієї або іншої технології проведення вільного часу за наявності цілей рекреаційно-оздоровчої діяльності, формулювання її завдань, визначення її змісту, підбір методів, методик, конкретних форм проведення.

Висновок.

Для успішної організації рекреаційно-оздоровчої діяльності осіб похилого віку в рамках дозвілля слід враховувати основні чинники, напрями та принципи рекреаційно-оздоровчої діяльності. Головними складовими гарної організації є: спортивна і оздоровча діяльність, створення “хобі-груп” та задоволення потреби в людському спілкуванні, які базуються на сутності рекреаційно-оздоровчої діяльності для даної вікової групи.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на розробку технологій організацій рекреаційно-оздоровчої діяльності для осіб похилого віку.

1. Andrieieva O. Factors which determine the involvement of elderly people to health and recreational physical activity / O. Andrieieva, A. Hakman, L. Balatska // Trends and perspectives in physical culture and sports. Publishing university of Suceava. – 2016. – P. 41–46.
2. Андреева Е. Рекреационные игры в структуре досуговой деятельности лиц зрелого возраста / Андреева Е., Благий А. // Спортивный вестник Придніпров'я – №2. – 2013. – С. 37–41.
3. Булатова М. Здоров'я і фізична підготовленість населення України / М. Булатова, О. Литвин // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 1. – С. 3–9.

- Гакман А. Особливості мотивації підлітків 11–14 років до фізкультурно-оздоровчих та рекреаційних занять / Гакман Анна. – Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції “Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання” 12–13 квітня 2012 року. – Дніпропетровськ, 2012 – С. 43–49.
- Гакман А. В. Вплив рекреаційно-оздоровчої діяльності на уповільнення старіння організму / А. В. Гакман, Л. В. Балацька, Т. І. Лясота // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. – 2016. – С. 91–98.
- Гакман А. В. Закордонний досвід рекреаційно-оздоровчої діяльності у рамках дозвілля з людьми похилого віку / А. В. Гакман, М. Ю. Байдюк // Молодий вчений. – 2016. – № 11. – С. 116–120.
- Гакман А. В. Мотиваційні чинники рекреаційно-оздоровчої діяльності людей похилого віку / А. В. Гакман, М. Ю. Байдюк // Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 70–73.
- Гакман, А. В. Особливості управління рекреаційно-оздоровчої діяльності людей похилого віку в умовах фітнес-клубу / Гакман А. // Молодь та олімпійський рух : збірник тез доповідей X Міжнародної конференції, 24–25 травня 2017 року. – К., 2017. – С. 241–242.
- Круцевич Т. Ценностные ориентации лиц зрелого возраста в проведении досуга / Т. Круцевич, Т. Имас // Спортивный вестник Придніпров'я. – 2013. – № 2. – С. 5– 1.
- Круцевич Т. Ю. Рекреативні заняття як чинник формування дозвілєвої культури / Т. Ю. Круцевич, О. В. Андрєєва, О. Л. Благій // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2008. – № 1. – С. 3–8.
- Павлова Ю. О. Теоретико-методичні засади забезпечення якості життя різних груп населення з використанням оздоровчо-рекреаційних технологій : дис. ... д-ра наук з фіз. виз. і спорту : 24.00.02 / Юлія Олександрівна Павлова / ЛДУФК. – Львів, 2016. – 522 с.
- Приступа Є. Концепції вільного часу людини як важливої категорії рекреації / Є. Приступа, А. Жепка, В. Лара // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С.С.Єрмакова. – Х., 2007. – № 1. – С. 106–112.

References:

- Andrieieva O., Hakman A. and Balatska L. (2016) “Factors which determine the involvement of elderly people to health and recreational physical activity”, Trends and perspectives in physical culture and sports, Publishing university of Suceava, pp. 41–46.
- Andreeva E. and Blahyi A. (2013) “Rekreatsyonnye yhry v strukture dosuhovoi deiatelnosti lyts zreloho vozrasta”, Sportyvnyi visnyk Prydniprovia, №2, 2013, pp. 37–41.
- Bulatova M. and O. Lytvyn (2004) “Zdorovia i fizychna pidhotovlenist naseleння Ukrainy”, Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu, № 1, pp. 3–9.
- Hakman A. (2012), “Osoblyvosti motyvatsii pidlitkiv 11–14 rokiv do fizkulturno-ozdorovchykh ta rekreatsiinykh zaniat”, Materialy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Aktualni problemy fizychnoho vykhovannia studentiv v umovakh kredytno-modulnoi systemy navchannia” 12–13 kvitnia 2012 roku, Dnipropetrovsk, pp. 43–49.
- Hakman A.V., Balatska L.V., and Liasota T.I. (2016) “Vplyv rekreatsiino-ozdorovchoi diialnosti na upovilnennia starinnia orhanizmu”, Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Fizychno vykhovannia, sport i zdorovia liudyny, pp.91–98.
- Hakman A.V. and Baidiuk M.Iu. (2016) “Zakordonnyi dosvid rekreatsiino-ozdorovchoi diialnosti u ramkakh dozvillia z liudmy pokhyloho viku”, Molodyi vchenyi, № 11, pp. 116–120.
- Hakman A.V. and Baidiuk M.Iu. (2017) “Motyvatsiini chynnyky rekreatsiino-ozdorovchoi diialnosti liudei pokhyloho viku”, Molodyi vchenyi, № 3, pp. 70–73.
- Hakman, A. V. “Osoblyvosti upravlinnia rekreatsiino-ozdorovchoi diialnosti liudei pokhyloho viku v umovakh fitnes-klubu”, Molod ta olimpiiskyi rukh: Zbirnyk tez dopovidei X Mizhnarodnoi konferentsii. 24–25 travnia 2017 roku, pp. 241–242.
- Krutsevych T. and Ymas T. (2013) “Tsennostnye oryentatsyy lyts zreloho vozrasta v provedenyy dosuha”, Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. №2, pp. 5 – 11.
- Krutsevych T.Iu., Andrieieva O.V. and Blahii O.L. (2008) “Rekreatyvni zaniattia yak chynnyk formuvannia dozvillievoi kultury”, Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. Dnipropetrovsk, № 1, pp. 3 – 8.
- Pavlova Yu. O. (2016) “Teoretyko-metodychni zasady zabezpechennia yakosti zhyttia riznykh hrup naseleння z vykorystanniam ozdorovcho-rekreatsiinykh tekhnolohii”: dys. ... doktora nauk z fiz. vyz. i sportu : 24.00.02, Lviv, 2016, 522 p.
- Prystupa Ye., Zhepka A. and Lara V. (2007) “Kontseptsii vilnoho chasu liudyny yak vazhlyvoi katehorii rekreatsii”, Pedagogika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu: nauk. Monohr, za red. S.S.Iermakova, Kh., 2007, №1, pp. 106–112.